

Funktionshinder- ombudsmannens årsrapport 2022

---

1. Sammanfattning

Funktionshinderombudsmannens uppdrag är att driva på, utbilda och säkerställa att funktionshinderperspektivet tillämpas i nämnder och styrelser. Funktionshinderombudsmannen har att årligen lämna rapport till kommunfullmäktige om sin verksamhet och de frågor om levnadsvillkor och delaktighet för personer med funktionsnedsättning kommunfullmäktige bör ha kännedom om. Vid behov kan funktionshinderombudsmannen uppmärksamma kommunstyrelsen på brister och/eller föreslå åtgärder inom stadens verksamhetsområden som syftar till att förbättra situationen för medborgare med funktionsnedsättning och deras anhöriga.

Funktionshinderombudsmannen har under 2022 avslutat första delen av arbetet med att i varje nämnd och styrelse introducera och implementera Göteborgs Stad program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026.

Årets rapportering sätter fokus på säkerställande att funktionshinderperspektivet på fyra rättighetsområden tillämpas i alla nämnder och styrelser. Det vill säga hur verksamheterna omsatt programmets strategier i egna aktiviteter. Det övergripande intrycket visar att programmet tillämpas i bolag och förvaltningar i deras verksamhet på så sätt att angivna aktiviteter omfattar mål, målgrupp och strategier.

Samtliga verksamheter som förväntades rapportera 2022 har lämnat underlag i det gemensamma återrapporteringssystemet. Av de angivna aktiviteterna är det drygt hälften som håller hög kvalitet och kommer att kunna analyseras vad gäller resultat och effekt. En femtedel har blandad kvalitet och övriga saknar helt adressering av mål, målgrupp och strategi.

Rapporten fördjupar i omvärldsbevakningen kunskapen om den enskildes ekonomiska utsatthet. Med data från SCB, som stadsledningskontoret beställt, ges en bild av att den ekonomiska utsattheten för personer med funktionsnedsättning är hög och omfattande. Utsattheten begränsar möjligheten till ett självständigt liv för personer med funktionsnedsättning. Omvärldsbevakningen innehåller också en överblick om aktuella nationella frågor.

Rapporten berör också betydelsen av insatser på arbetsmarknaden för att bryta ett för många livslångt ekonomiskt utanförskap. Insatser i den här rapporteringen berör utbildning, bred rekrytering, möjligheter för praktikplatser och trygga strukturer för handledning och anpassning. I det är samverkan och samarbete, enligt programmet för full delaktighet, med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och privata företag viktiga delar.

Även om flera förvaltningar och bolag har aktiviteter för att stärka möjligheterna på arbetsmarknaden behöver fler bidra.

Innehåll

1. Sammanfattning	2
2. Inledning	5
3. Funktionshinderombudsmannens uppdrag	7
Synpunktshantering	7
Funktionshinderombudsmannens huvudsakliga aktiviteter	8
4. Funktionshinderombudsmannens uppdrag att verka för att funktionshinderperspektivet tillämpas i varje nämnd och styrelse	10
4.1 Bakgrund	10
4.2 Funktionshinderperspektivet tillämpas i varje nämnd och styrelse	12
Aktiviteter i verksamheterna på fyra rättighetsområden	12
4.2.1 Rätten till demokratisk delaktighet	13
4.2.2 Rätten till ett tryggt liv	15
4.2.3 Rätten till arbete och sysselsättning	17
4.2.4 Rätten att kunna förflytta sig i och använda Göteborgs inne- och utemiljöer	19
5. Omvärldsbevakning	21
5.1 Den enskildes ekonomi	21
5.2 Aktuella frågor på en nationell nivå	23
6. Underlag som legat till grund för rapporten	25

2. Inledning

Funktionshinderombudsmannen rapporterar till kommunfullmäktige. Funktionshinderombudsmannen kan vid behov uppmärksamma kommunstyrelsen på brister och/eller föreslå åtgärder. Årsrapporten handlar ur ett rättighetsperspektiv om funktionshinderombudsmannens uppdrag.

Årsrapporten kompletterar stadens rapportering från nämnder och styrelser på området, handlar om levnadsvillkor, bidrar i stadens planering och synliggör behov av samverkan. Med utgångspunkt från tidigare årsrapport utvecklar funktionshinderombudsmannen i år arbetet med uppdraget att säkerställa att funktionshinderperspektivet tillämpas i varje nämnd och styrelse.

Omvärldsbevakningen som eget avsnitt utgår från vad brukarorganisationer och andra rapporterat. Omvärldsbevakningen fördjupar området och belyser funktionshinderombudsmannens uppdrag.

I år 2023 är det 75 år sedan världens länder i politisk enighet antog de mänskliga rättigheterna som riktlinje för alla folk och nationer. Rättigheter och människors värde är grunden för frihet, rättvisa och fred. Staten har det yttersta ansvaret för att de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Kommuner och regioner har en roll i att skydda och främja de mänskliga rättigheterna.

Det är även i år 15 år sedan Sverige ratificerade konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. En konvention vars syfte är att säkerställa att mänskliga rättigheter också omfattar personer med funktionsnedsättning.

Uppdraget för funktionshinderombudsmannen sedan två år är att driva på, utbilda och säkerställa att funktionshinderperspektivet tillämpas i alla nämnder och styrelser. Genomförandet av uppdraget har under året förflyttats från presentation av uppdrag och Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026 till aktiva åtgärder och insatser för att förbättra möjligheten för alla nämnder och styrelser att nå målet att skydda och främja de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga.

Utmaningen under året är fortsatt kännedomen om att skilja på de funktionsstödsfrågor som omhändertas av framför allt nämnden för funktionsstöd och funktionsrättsfrågor som berör samtliga nämnder och styrelser. Nämnden för funktionsstöd når med sina insatser enligt LSS, Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, och SoL, Socialtjänstlagen, 0,7–1,4 procent av medborgarna medan det i staden är mellan 15–20 procent som har en funktionsnedsättning som i varierande grad påverkar möjligheten till likvärdiga levnadsförhållanden inom de tio rättighetsområdena som programmet omfattar. Genom att alla nämnder och styrelser tillämpar funktionshinderperspektivet i den egna verksamheten enligt reglementen och ägardirektiv fungerar staden i större utsträckning för fler personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga.

Det samma gäller barn och unga. Förvaltningen för funktionsstöd redovisar att de under 2022 når 972 barn under 18 år. Enligt elevenkäten i grundskolan och gymnasieskolan 2020/2021 angav 10–14 procent av elever och ungdomar att de hade en funktionsnedsättning. Det betyder att det enligt elevenkäten kan röra sig om drygt 10 000 elever. Majoriteten av barn och ungdomar med funktionsnedsättning går i den ordinarie undervisningen och är beroende av insatser och stöd i skolan.

Under året lämnade staden tillsammans med övriga delar av Sverige pandemins begränsningar bakom sig. Samhället i stort har fortsatt att arbeta med dess konsekvenser. Som exempel nämns i detta sammanhang det kunskapsstapp som Skolverket redovisat på en nationell nivå som byggts bland många ungdomar som genomförde stora delar av sin utbildning på distans vilket drabbat inte minst ungdomar med funktionsnedsättning.

Årets rapportering skuggas dock av den undersökning som redovisas under omvärldsbevakningen. Resultaten från undersökningen pekar på att över hälften som erhåller någon form av bidrag baserat på funktionsnedsättning i Göteborg lever under gränsen för relativ fattigdom. De har svårt att klara plötsliga utgifter, semesterresor eller högre utgifter under december månad. Den ekonomiska situationen för många personer med funktionsnedsättning är mer utsatt än vad som tidigare rapporterats från SCB:s undersökningar.

Årsrapporten innehåller tre avsnitt. Funktionshinderombudsmannens uppdrag och verksamhetsår 2022, avsnitt om hur funktionshinderperspektivet tillämpas i nämnder och styrelser och ett avslutande avsnitt om omvärldsbevakning.

Funktionshinderombudsmannen lämnar till kommunstyrelsen vartannat år en indikatorrapport. Den rapporten sätter ljuset på stadens utveckling inom området utifrån 40 indikatorer. Nästa indikatorrapport publiceras enligt plan hösten 2023. Båda rapporterna utgår från programmet om full delaktighet.

Skillnaden är att årsrapporten sätter fokus på funktionshinderombudsmannens uppdrag medan indikatorrapporteringen beskriver utvecklingen i staden utifrån ett brukarperspektiv.

3. Funktionshinderombudsmannens uppdrag

Funktionshinderombudsmannens uppdrag är beslutat i kommunfullmäktige. Funktionshinderombudsmannen är kommunstyrelsens förvaltningsstöd till förvaltningar och bolag.

Uppdraget är att:

- » Med utgångspunkt i stadens styrande dokument Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning verka för att funktionshinderperspektivet tillämpas i arbetet i stadens nämnder och styrelser.
- » Öka kunskapen på området i stadens verksamheter, säkerställa att stadens nämnder och styrelser har kännedom om programmet och om sitt ansvar för dess genomförande.
- » Driva på och stödja utvecklingen av arbetet och samverkan i staden för arbetet med goda levnadsvillkor och full delaktighet för målgruppen med programmet som utgångspunkt.
- » Samverka med stadens nämnder och styrelser, kommunstyrelsens råd inom funktionshinderområdet samt andra myndigheter.
- » Funktionshinderombudsmannen bör ha ett medborgarperspektiv och bidra i stadens planering samt synliggöra behov av samverkan.
- » Omvärldsbevaka och hålla sig underrättad om levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning i Göteborg.
- » Vid behov uppmärksamma kommunstyrelsen på brister och/eller föreslå åtgärder inom stadens verksamhetsområden som syftar till att förbättra situationen för medborgare med funktionsnedsättning och deras anhöriga.
- » Årligen lämna rapport till kommunfullmäktige om sin verksamhet och de frågor om levnadsvillkor och delaktighet för personer med funktionsnedsättning kommunfullmäktige bör ha kännedom om.
- » Inte handlägga enskilda ärenden eller klagomål och inte företräda enskilda invånare. Funktionshinderombudsmannen har inte befogenhet att överpröva annan nämnds eller styrelses beslut.

Synpunktshantering

Kommunstyrelsen gav stadsledningskontoret i uppdrag 2021-05-19 § 421 att utreda hur stadens synpunktshantering kan förbättras och om funktionshinderombudsmannens roll kan användas som en stöttande instans på en strukturell nivå. Beslut i ärendet fattades i kommunstyrelsen 2022-03-09, § 198.

Arbetet med det i staden gemensamma dokumenthanteringssystemet där synpunktshanteringen är planerad att fungera i har blivit försenat.

Funktionshinderombudsmannen har till projektansvariga framfört att synpunktshantering bör ha en (1) gemensam ingång för medborgarna. Ingången ska vara tillgänglig för alla. Funktionshinderombudsmannen kommer att reservera tid för stöd till den planerade projektgruppen som ska utforma den framtida synpunktshantering. Till de förvaltningar som har uppbyggda och pågående synpunktshanteringssystem har budskapet från funktionshinderombudsmannen varit att hålla i de nuvarande systemen tills övergång till ett nytt system kan göras på ett säkert och betryggande sätt. Ett oplanerat problem ser ut att ha fått fäste då äldre system inte längre underhålls enligt plan. Ett exempel på det är den av tidigare fastighetskontoret förvaltade applikation för synpunkter på tillgänglighet i stan inte har uppdaterats de senaste åren. Risken med att aviserade förändringar i staden blir försenade är att underhållsplaner inte genomförs. Utfallet på risken är än så länge låg men kan inom området öka om ytterligare förseningar tillkommer.

Funktionshinderombudsmannens huvudsakliga aktiviteter

Under 2022 avslutat första delen av arbetet med att introducera och implementera programmet för delaktighet i varje nämnd och styrelse. Alla nämnder och styrelser har kännedom om programmet.

Ett stödjande arbete har genomförts för att varje förvaltning och bolag säkerställer aktiviteter som adresserar mål, målgrupp och strategier enligt programmet. Tillsammans med förvaltningen för Intraservice har det skapats ett stöd för återrapportering.

Under året har funktionshinderombudsmannen deltagit som adjungerad i Göteborgs Stads råd för funktionshinderfrågor för att lyssna in synpunkter och förslag från civilsamhället.

Samverkan med rådet för funktionshinderfrågor är för funktionshinderombudsmannen en kontinuerlig process. Aktiv involvering med dem som det berör är inte något som bara görs en gång. Den bygger på ett öppet och systematiskt förhållningssätt, tar sin början tidigt i beslutsprocessen, pågår under de olika stegen i beslutsprocessen och erbjuder möjlighet att lämna synpunkter på slutresultat. Deltagandet är också utifrån att stadsplanering och analyser tänker in civilsamhället och dess organisationer samt att det finns en medvetenhet om att beslut inte medför hinder för personer med funktionsnedsättning.

Från och med 2023 byter rådet namn till Göteborgs Stads råd för funktionsrätt. Rådet får även förnyat reglemente och representation.

Funktionshinderombudsmannen kommer utifrån de nationella målen och programmet för full delaktighet fortsatt bevaka att stadens verksamheter samråder och aktivt involverar intresseorganisationer i åtgärder som berör personer med funktionsnedsättning (Programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026, strategi 3:4).

Under året har fortsatta kontakter skett med brukarorganisationer i syfte att fånga upp angelägna frågor om levnadsförhållanden och hinder i samhället för medlemmarna.

Verksamhetsbesök i syfte att uppleva vardagserfarenheter i förvaltningarna och bolagen har påbörjats. Syftet är att på plats föra en dialog och återkoppling kring hur verksamheten säkerställer genomförandet av programmet för full delaktighet.

Under valåret 2022 har regelbundna kontakter genomförts med valkansliet, funktionsstödsförvaltningen och förvaltningen för demokrati och medborgarservice och deras aktiviteter för att öka valdeltagande, förbättra tillgängligheten i vallokaler samt möjligheten för demokratisk delaktighet.

För att öka stadens kunskap om enskildas ekonomi genomfördes, med underlag från SCB, under året en beskrivning av disponibel inkomst för de som helt eller delvis får ersättning via tre socialförsäkringar och arbetsmarknadsåtgärder som riktar sig till personer med funktionsnedsättning.

I årsrapporten 2021 föreslogs att det i arbetet med revidering av stadens policy om tillgänglighet övervägs vilken typ av styrdokument det ska vara och hur begreppet universell utformning kan bli en bärande del. Uppdraget om översyn av Policy för fysisk tillgänglighet i Göteborgs Stad är i beslut i kommunfullmäktige i början av 2023 utdelat till Stadsmiljönämnden i samverkan med övriga nämnder inom stadsutveckling.

I årsrapporten 2021 angavs nio områden för bevakning. I årets rapportering berörs demokratisk delaktighet, ekonomi, stadsplanering, arbete och sysselsättning, anhöriga och barn samt våld. Bostad, utbildning och tillit till myndigheter planeras till senare rapporter.

4. Funktionshinderombudsmannens uppdrag att verka för att funktionshinderperspektivet tillämpas i varje nämnd och styrelse

4.1 Bakgrund

Att driva på funktionshinderperspektivet i nämnder och styrelse bygger på beslutade styrdokument, reglementen och ägardirektiv. Reglementet är det dokument där kommunfullmäktige anger ändamål, grunduppdrag, ansvarsområde och regler för nämndens verksamhet. Ägardirektivet anger ramar och villkor för bolagets verksamhet.

Ett program är ett strategiskt styrande dokument som slår fast en politisk viljeinriktning för vad som ska uppnås inom ett visst område. Ett program innehåller inriktning eller prioriterade strategier för att uppnå målen. Med stöd av strategierna utformar sedan verksamheterna åtgärder, insatser och aktiviteter i en plan alternativt i en budget, verksamhets-/ affärsplan för att operationalisera strategierna. Under 2022 beslutades om en ny rutin för styrande dokument.

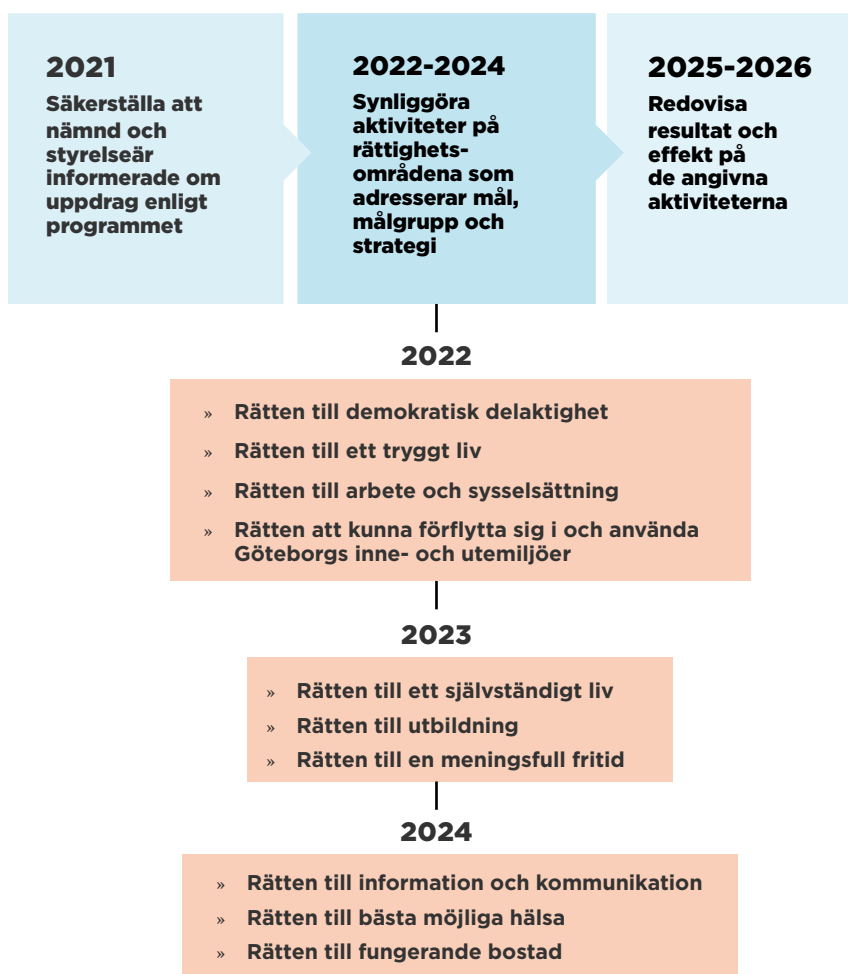
Genomförandet av programmet för full delaktighet i nämnder och styrelser bygger på principen att de nämnder och styrelser där programmet gäller implementerar, adresserar och genomför aktiviteter som leder till uppsatta mål. För alla nämnder och styrelser är programmet ett förtydligande av reglementen och ägardirektiv. Funktionshinderombudsmannens uppdrag är att ge stöd, utbilda, driva på samt verka för att funktionshinderperspektivet tillämpas i varje nämnd och styrelse.

Bakgrunden inför beslut om programmet för full delaktighet var att flera indikatorer om levnadsförhållandena pekade på stora skillnader för personer med funktionsnedsättning. Inom de områden som programmet omfattar har kommunen rådighet och kan genom sina verksamheter göra skillnad.

Funktionshinderombudsmannen har delat in programperioden som varar 2021–2026 i tre delar. Den första varade under 2021 och handlade om information och främjande insatser till nämnder och styrelser. Den andra perioden som varar 2022–2024 handlar om att synliggöra de aktiviteter som varje förvaltning och bolag har eller har för avsikt att genomföra för att förbättra levnadsvillkoren i staden för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga.

Funktionshinderombudsmannens uppdrag är att ge stöd, utbilda, driva på samt verka för att funktionshinderperspektivet tillämpas i varje nämnd och styrelse.

Programmet innehåller tio rättighetsområden. Återrapporteringen 2022 av aktiviteter är fokuserad på fyra rättighetsområden, tre områden 2023 och tre områden 2024. De sista åren 2025–2026 kommer fokus att vara resultat och effekt av gjorda aktiviteter. I figuren nedan sammanfattas de tre stegen.

Utifrån hur staden styr verksamhet enligt gällande styrdokument och att de angivna prioriterade strategierna ska iscensättas i verksamheterna sammanställer funktionshinderombudsmannen aktiviteter från varje förvaltning och bolag där mål, strategi och målgrupp adresseras. Varje förvaltning och bolag har för åren 2022–2024 att ange minst en aktivitet inom respektive rättighetsområde.

Under 2025 och 2026 när resultat och effekt ska redovisas är det av betydelse att de grundläggande förutsättningarna tidigt är synliggjorda. För varje förvaltning är det primära att syftet med programmet är väl förankrat i verksamheten. I det förutsätts också att de utmaningar och problem som staden har för avsikt att förbättra finns identifierade i förvaltningar och bolag.

Ytterligare en grundläggande princip är att verksamheten i ett tidigt skede tydliggör hur den angivna aktiviteten ska kunna följas upp i termer av resultat och effekt.

De under 2022 rapporterade aktiviteterna bedöms huruvida de pekar mot mål, målgrupp och strategi. Bedömningen sker efter en tregradig skala. De som adresserat mål, målgrupp och strategi. De som delvis adresserat mål,

målgrupp eller strategi. Och slutligen de som inte angett någon aktivitet alternativt inte adresserat mål, målgrupp eller strategi.

Att i uppdraget säkerställa att den verksamhet som nämnder och styrelser ansvarar för när personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga innebär att möjligheten ökar att verksamheten och staden når målet med programmet för full delaktighet. Motsatsen att inte nå målgruppen innebär en ökad risk och kan leda till utanförskap. Insatser på området kan om de saknar riktning helt sakna relevans och bli kostandsineffektiva.

Nämnder och styrelser ansvarar för genomförande och efterlevnad av styrande dokument i sina respektive organisationer.

4.2 Funktionshinderperspektivet tillämpas i varje nämnd och styrelse

Aktiviteter i verksamheterna på fyra rättighetsområden

För årets fyra utvalda rättighetsområden har samtliga nämnder och styrelser ett ansvar för genomförande. Med ansvar avses som tidigare nämnts att nämnder och styrelser säkerställer att det finns minst en aktivitet inom respektive rättighetsområde som pekar mot mål, målgrupp och strategi. Samtliga nämnder och styrelser har rapporterat. Totalt innebär över 150 aktiviteter i staden.

Utfallet för 2022 visar att 56 procent av alla aktiviteter som redovisats pekar mot mål, målgrupp och strategi inom rättighetsområdena. 22 procent av aktiviteterna adresserar antingen mål, målgrupp eller strategi. Övriga 22 procent saknar riktning eller är blanka svar.

Det finns en skillnad mellan förvaltningar och bolag.

Rättighetsområdena om demokratisk delaktighet och ett tryggt liv har inneburit störst utmaning för verksamheterna där ungefär en tredjedel av bolagen och en femtedel av förvaltningarna saknar aktivitet.

Det är av betydelse att nämna att om det saknas aktiviteter i rapporteringen innebär det inte att det verkligen saknas aktiviteter i verksamheten. Det går inte heller utifrån det här underlaget dra slutsatser om möjligheten att gå i mål 2026. Det pågår aktiviteter med hög kvalitet idag inom fyra rättighetsområden. Under 2023 och 2024 kommer ytterligare aktiviteter att synliggöras inom övriga sex rättighetsområden.

Programmet har nu varit giltigt i staden i två år och det finns en förväntan på att alla verksamheter har hittat sitt ansvarsområde och är i gång med genomförande. Det finns även en förväntan att de insatser som görs blir en del av verksamheten så att funktionshinderfrågor inte blir tillfälliga insatser utan kontinuerliga och varar.

Funktionshinderombudsmannen bedömer att genomförandet så här långt i genomsnitt går enligt plan. Aktiva åtgärder behöver riktas till de verksamheter där kvaliteten i svaren är oklara.

Det finns en förväntan att de insatser som görs blir en del av verksamheten så att funktionshinderfrågor inte blir tillfälliga insatser utan kontinuerliga och varar.

I avsnittet nedan redovisas de fyra rättighetsområdena var för sig.

4.2.1 Rätten till demokratisk delaktighet

Målet i rättighetsområdet är att personer med funktionsnedsättning kan utöva sina demokratiska rättigheter, är delaktiga och har inflytande på lika villkor som andra. Det handlar om att skydda och värna mötet mellan medborgarnas behov och den politisk viljan och rådigheten. Att göra det möjligt för medborgare att komma till tals enskilt eller via representation säkerställer att beslut som fattas varar och tillgodoser medborgarnas behov på olika sätt. Staden ha många kanaler för de arbetet. Tidigare i den här rapporten har översynen av synpunktshantering och reglementen för de rättighetsbaserade råden nämnts.

Den representativa delaktigheten från civilsamhället och dess företrädare behöver periodvis stöd och insatser från det allmänna i form av inbjudan till handledning, kunskaper och föreningsstöd. Säkerställande av en fungerande dialog är utveckling då det i slutändan leder till hållbara beslut.

Programmet för delaktighet beskriver utmaningarna i ökat valdeltagande, bättre representation i offentliga ämbeten samt bristande underlag i uppföljning av stadens verksamhet. Ur ett medborgarperspektiv är utmaningen även hur staden skapar utrymme för och reglerar dialoger och det finansiella stödet till föreningar.

Landsrådet för Sveriges barn- och ungdomsorganisationer rapporterar att hot och våld på riksnivå ökat mot föreningar och organisationer, även inom funktionshinderområdet. Förtroendevalda och ordföranden är särskilt utsatta. Det saknas studier och rapporter om de lokala förhållandena i Göteborg. Utifrån risken för hot och våld är det av vikt att staden främjar och skyddar den demokratiska delaktigheten för målgruppen och deras rätt till aktiv involvering i frågor som berör dem.

Göteborgs Stads föreningsstöd bidrar till civilsamhällets organisationer inom funktionshinderområdet för deras intressepolitiska arbete och medlemsaktiviteter. Under senare år har det skett en succesiv urholkning av det kommunala verksamhetsbidraget. Från 2014 till 2022 har bidraget endast räknats upp med 3,3 procent rapporterar Funktionsrätt i Göteborg. Konsumentprisindex har under samma period ökat med 18,6 procent.

Strategierna i programmet för full delaktighet handlar om att säkerställa möjligheten att rösta, löpande kunna påverka stadens utveckling, delta i föreningslivet, säkerställa uppföljning och analys samt möjligheten för samråd och aktiv involvering i åtgärder som berör personer med funktionsnedsättning.

Det pågår många aktiviteter i staden i syfte att stödja, främja och skydda den demokratiska delaktigheten för personer med funktionsnedsättning.

Det är 65 procent av förvaltningarna och 47 procent av bolagen som angivit aktiviteter på det här rättighetsområdet som pekar mot mål, målgrupp och strategi.

Det pågår många aktiviteter i staden i syfte att stödja, främja och skydda den demokratiska delaktigheten för personer med funktionsnedsättning.

Av de aktiviteter som beskrivits finns det några viktiga som här nedan anges för att inspirera och utvecklar andra delar av stadens verksamheter.

4.2.1.1 Exempel på rapporterade aktiviteter

Valnämnden har under valåret utifrån en nationell checklista bedömt vallokalers tillgänglighet och att använda lokalerna som vallokal. Valkansliet har följt upp synpunkter från tidigare val och utifrån dessa gjort förändringar som till exempel ett nytt valsedelstall som inte är lika djupt för att sittande i rullstol ska kunna nå översta raden. Valkansliet har också haft teckenspråkstolk i förtidsröstningen vid några förannonserade tillfällen och i det samverkat med Teckenspråksforum. För att öka tillgängligheten till den demokratiska processen har kommunfullmäktige beslutat att texta webbutsända sammanträden.

Förvaltningen för funktionsstöd har inför valet 2022 genomfört insatser riktade till förvaltningens brukare om valet. Podden ”Pelle undrar” har under valåret intervjuat politiker. Projekten ”Min röst” och ”Virtuell valstuga” i samverkan med förvaltningen för demokrati och medborgarservice har varit stöd och främjat valdeltagandet.

Flera verksamheter har rapporterat om sitt deltagande på Frihamnsdagarna med fokus på demokrati. Frihamnsdagarna genomfördes strax före valet och innehöll flera programpunkter med ett funktionshinderperspektiv.

Idrotts- och föreningsförvaltningen har aktiviteter som är riktade till målgruppen i syfte att möjliggöra för personer med funktionsnedsättningar att delta i aktiviteter och föreningslivet i Göteborg.

4.2.1.2 Analysera enkäter och underlag utifrån diskrimineringsgrunderna

Strategi 3.3 i programmet för full delaktighet om att enkäter och uppföljningar i staden ska kunna gå att analyseras utifrån diskrimineringsgrunderna handlar om demokrati och om att säkerställa att stadens insatser, stöd och aktiviteter når ut till alla och inte leder till hinder för personer med funktionsnedsättning. Om aktiviteterna inte når alla behöver staden rikta och prioritera kompensatoriska insatser. Det är därför av stor vikt att verksamheterna på olika sätt försäkras om att de insatser som staden erbjuder följs upp och utvärderas inte bara utifrån kön och ålder utan också utifrån andra diskrimineringsgrunder där det är ändamålsenligt.

Myndigheten för delaktighet konstaterar att bakgrundsfrågor om funktionsnedsättning är en viktig del för analyser. De används och fungerar när till exempel SCB, Folkhälsomyndigheten och Allmänna Barnhuset genomför enkäter. Liknande erfarenhet drog stadsledningskontoret 2020 i samband med det årets utskick av elevenkät och fritidsvaneundersökning. Myndigheten för delaktighet skriver vidare att Brottsförebyggande rådet, Skolverket och Skolinspektionen inte efterfrågar kunskap om funktionsnedsättning.

Skolinspektionen har dock i anmälningsärenden beträffande omfattande frånvaro uppmärksammat en viss överrepresentation av elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. De skriver att skolorna brister i många fall i att möta dessa elevers behov av stöd och anpassning.

Stöd, insatser och uppföljning inom utbildning riskerar i brist på systematiska uppföljningar att grunda sig på uppgifter från elever och unga utan funktionsnedsättning. Likaså riskerar insatser för tillgänglighet i stadens serviceutbud och tillgänglighet på våra arbetsplatser och i våra skolor att inte få genomslag då kundenkäter, personalenkäter och andra undersökningar inte adresserar målgruppen.

Även om det i årets åiterrapportering av programmet för full delaktighet var upp till verksamheterna att välja strategi utifrån verksamhetsplan är det bara 10 av 45 angett en aktivitet där man tar sig an utmaningen att finna en väg framåt för att kunna analysera sin verksamhet utifrån diskrimineringsgrunderna.

Levnadsförhållanden skiljer sig mellan de som har och inte har en funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning löper större risk vad gäller våld, otrygghet, lägre utbildningsresultat, ekonomisk utsatthet och bristande tillgänglighet i staden.

För att programmet för full delaktighet ska kunna följas behöver funktionsnedsättning vara en del av kommande medarbetar-, kund- och elevenkäter. Utifrån att det fortsatt saknas en systematisk uppföljning av levnadsvillkoren för barn, unga och deras anhöriga har funktionshinderombudsmannen för avsikt att följa området genom bland annat barnbokslut och Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026.

4.2.2 Rätten till ett tryggt liv

Målet med rättighetsområdet är att personer med funktionsnedsättning lever ett tryggt liv på lika villkor som andra.

Staden ska ge anpassat stöd till de som behöver det. Det handlar om att staden ska upptäcka och förebygga diskriminering, förtryck, våld i nära relationer och annan våldsutsatthet som kan drabba personer med funktionsnedsättning.

Stadens verksamheter ska ha god krisberedskap som omfattar personer med funktionsnedsättning. Stadens verksamheter ska även anpassa och utveckla sin information och kommunikation om krisberedskap så att personer med funktionsnedsättning kan förstå.

Personer med funktionsnedsättning löper större risk för att utsättas för våld och övergrepp. Det har flera undersökningar visat, bland annat Myndigheten för delaktighet, Allmänna barnhuset och Umeå kommun. En nyligen genomförd kartläggning vid Göteborgs Universitet (Starke, Larsson & Punzi) visar hur olika typer av våld, också i kombination med andra former av våld/utsatthet drabbar personer med intellektuell funktionsnedsättning under olika delar av livscykeln.

Myndigheten för delaktighet skriver att förekomsten av våldsbrott innebär ett samhällsproblem som skapar lidande för de som utsätts. Statistik på området visar att det finns en tydlig koppling mellan funktionsnedsättning och utsatthet för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld både i barndomen och i vuxen ålder.

Staden ska upptäcka och förebygga diskriminering, förtryck, våld i nära relationer och annan våldsutsatthet som kan drabba personer med funktionsnedsättning.

Det är i det här sammanhanget viktigt med en medvetenhet om att människor lever i olika omständigheter. De har olika ekonomiska förutsättningar, har olika sociala förhållanden och olika möjlighet att driva egna frågor. Det gör att insatser på området behöver anpassas utifrån den enskilde.

Myndigheten för delaktighet gör bedömningen att det handlar om en kunskapsbrist hos aktörer som möter och arbetar med målgruppen.

Flera myndigheter och verksamheter har visat att man kan ställa frågor om funktionsnedsättning i enkätundersökningar som studerar våld under barndomen.

I Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022– 2026 finns en medvetenhet om att personer med funktionsnedsättning i högre utsträckning är utsatta för fysiskt våld, hot och kränkningar än vad personer utan funktionsnedsättning är. Enligt Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program ska staden på ett systematiskt sätt analysera och ta hänsyn till vilka målgrupper och individer som har störst behov när trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder planeras och genomförs.

Det saknas ännu rapportering om att insatser på området även når målgruppen.

Alla nämnder och styrelser har ett ansvar på rättighetsområdet – rätten till ett tryggt liv. Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar.

Det är 69 procent av förvaltningarna och 24 procent av bolagen som angivit aktiviteter på det här rättighetsområdet. Nedan följer exempel på aktiviteter som adresserar mål, målgrupp och strategier.

4.2.2.1 Exempel på rapporterade aktiviteter

Inom förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning, förvaltningen för funktionsstöd och Förvaltnings AB Framtiden genomförs utbildning för personalen.

Kompetenscentrum, socialförvaltningen Centrum, om våld i nära relationer är en resurs i staden. Verksamheten erbjuder utbildning om våld i nära relationer, som även innefattar specifikt fokus på personer som lever med funktionsnedsättningar.

Socialförvaltningen Nordost använder stödmaterial till vuxna som möter barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning som kan vara utsatta för våld. Förvaltningen ger också utbildning i kommunikationsredskap till socialsekreterare.

Utbildningsförvaltningen rapporterar att de för gymnasiesärskolan genomfört föreläsningar för personalen om hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i nära relationer. De har även genomfört två heldagar för eleverna på dessa enheter, så kallade "Kärleksdagar" om normer, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

När det gäller krisberedskap har förvaltningar identifierat behov av att planera för hur personer med funktionsnedsättning ska få hjälp att utrymma och få lämplig inkvartering efter beslut om utrymning vid olyckor eller liknande.

Stadsledningskontorets interna kommunikationsarbete har utifrån erfarenheten från covidinformation utvecklat krisinformation på göteborg.se för personer med funktionsnedsättning.

Förvaltningen för kretslopp och vatten har haft en övning kring nödvatten våren 2022 där också äldre samt och vård- och omsorgsförvaltningen och förvaltningen för funktionsstöd deltog.

4.2.3 Rätten till arbete och sysselsättning

Målet med rättighetsområdet är att personer med funktionsnedsättning har arbete eller meningsfull sysselsättning. För att nå målet har kommunfullmäktige beslutat om strategier. Dessa handlar om att staden ska anställa fler, anpassa arbetsplatser, samarbeta med myndigheter och företag, anordna praktikplatser och motverka diskriminering.

Det är 65 procent av förvaltningarna och 21 procent av bolagen som angivit aktiviteter på det här rättighetsområdet som adresserar mål, målgrupp och strategi.

Arbetsmarknaden behöver generellt förbättras för målgruppen så att tillgången och tillgängligheten ökar. Allt för många personer med funktionsnedsättning saknar arbete och behöver stöd att gå från ett bidragsberoende till ett avlönat arbete. Funktionshinderombudsmannen har i den här frågan haft avstämningar med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning samt Finsam. Staten har ett övergripande uppdrag på området men Göteborgs Stad kan bidra genom förbättrade insatser.

För personer med funktionsnedsättning som lämnar gymnasiesärskolan rapporterar Skolverket på nationell nivå att hälften av gruppen går direkt till daglig verksamhet. En tredjedel varken arbetar eller studerar

Arbetsförmedlingens projekt SamStart har externt utvärderats och beslutats ingå i den ordinarie verksamheten. Ungdomar med funktionsnedsättning inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får genom SamStart en förbättrad möjlighet i övergången till studier och arbetsmarknaden.

Insatser på arbetsmarknaden behöver därför riktas både till de som lämnar gymnasieskolan/gymnasiesärskolan och till de unga och vuxna som under en längre period försökt att etablera sig på arbetsmarknaden.

Erfarenheten från kontakter med myndigheter och stadens verksamheter är att det finns en osäkerhet över framtida insatstimmar och kostnader i samband med anställning där behov av handledning och stöd kan bli högre än vad som är beräknat inom den egna budgeten. Staden bör undersöka möjligheten och överväga ett centralt trygghetssystem till verksamheterna för oförutsedda kostnader i samband med anställning av medarbetare med eller utan anställningsstöd inom staden.

Det finns behov av att sänka tröskeln vid rekrytering till arbete och praktik. För personer med funktionsnedsättning är risken stor att man inte alls blir uppmärksam i ansökan då deras CV inte på samma sätt som andra innehåller erfarenhet från fasta tjänster. Personer med funktionsnedsättning saknar ofta, på grund av bristande tillgänglighet på arbetsmarknaden, längre anställningar eller praktik inom områden som motsvarar den egna utbildningen eller den tjänst man söker. För att öka möjligheterna till ett arbete kan en väg framåt vara att undersöka

Allt för många personer med funktionsnedsättning saknar arbete och behöver stöd att gå från ett bidragsberoende till ett avlönat arbete.

möjligheten att på en hela staden nivå stödja och utveckla rekryteringsverktygen så att personer med funktionsnedsättning med rätt utbildning, men utan erfarenhet, på lika villkor kan bli aktuella för intervju och anställning.

Arbetslinjen som reform är viktig för de som kan arbeta. För personer med funktionsnedsättning är arbetsmarknaden ännu inte öppen eller tillgänglig. Det leder till ett utanförskap både ekonomiskt och socialt.

Det finns ett chefsstöd utifrån rutinen för kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier inom arbetslivet. Det finns även en rutin för uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet och arbetet med aktiva åtgärder. Flera verksamheter rapporterar åtgärder för anpassning av arbetsplatser. Dock är det få verksamheter som redovisar åtgärder för att förhindra diskriminering eller åtgärder för att staden ska anställa fler personer med funktionsnedsättning, strategi 7:1 och 7:4.

I de verksamheter som stiger fram kan man se att en tröskel till arbete ligger i övergången från en verksamhet till en annan. Från utbildning till arbete, från daglig verksamhet till arbete eller studier, från aktivitets- och sjukersättning till annan försörjning. Brist på trygga övergångar mellan verksamheter och försörjning talar för att fler insatser behövs.

Alla inom LSS daglig verksamhet kan inte ta ett arbete inom den öppna arbetsmarknaden. De är beroende av att sysselsättning kan erbjudas av staden. För de som skulle vilja och kan prova på ett arbete är det av stor betydelse att olika ersättningsystem går hand i hand under en pröveperiod.

4.2.3.1 Exempel på rapporterade aktiviteter

Förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning arbetar bland annat med att hitta platser för arbetsmarknadsinsatsen offentligt skyddad anställning, OSA. Förvaltningen beskriver att de har en god kontakt med förvaltningarna men att det är ett fåtal som erbjuder majoriteten av platser. De platser som erbjuds är ofta av enklare slag. För att bredda basen för platser behöver staden säkerställa att fler förvaltningar engagerar sig och att man även kan erbjuda mer kvalificerade arbete vad gäller OSA.

Renova AB genomför nu ett Jobbspår som innebär praktik som chaufför och utbildning i svenska för invandrare som står långt från arbetsmarknaden.

Renova rekryterar också med fokus på personer med funktionsnedsättning inom administration och viss produktion.

Förvaltningen för kretslopp och vatten arbetar aktivt med arbetsplatsanpassning. Genom förvaltningens arbetssätt möjliggörs det för medarbetare med funktionsnedsättning att arbeta i förvaltningens verksamhet.

Social hänsyn i upphandling innebär att Göteborgs Stad använder upphandlingar som ett arbetsmarknadsverktyg och skriver in särskilda kontraktsvillkor om sysselsättning. Insatsen har under 2022 lett till 90 jobb.

Den ideella organisationen Passalen som staden samverkar med skapar årligen många praktikplatser och arbeten.

4.2.4 Rätten att kunna förflytta sig i och använda Göteborgs inne- och utemiljöer

Målet med rättighetsområdet är att personer med funktionsnedsättning kan förflytta sig och använda alla stadens inne- och utemiljöer på lika villkor som andra. Rättighetsområdet handlar om att staden planerar och utvecklar byggnader, parker, kommunikationer, gångstråk så att de fungerar för alla invånare. Strategierna sätter fokus på att staden implementerar universell utformning som princip, åtgärdar enkla hinder och säkerställer tillgängliga transporter.

Det är 58 procent av förvaltningarna och 65 procent av bolagen som angivit aktiviteter på det här rättighetsområdet som pekar mot mål, målgrupp och strategi.

I den nya stadsutvecklingsorganisationen har stadsmiljöförvaltningen fått i uppdrag att ansvara för det övergripande arbetet med enkelt avhjälpna hinder. Riksdagen har 2022 fattat beslut om förtydligande i Plan- och Bygglagen vad gäller bland annat enkelt avhjälpna hinder. Förelägganden om att avhjälpa ska riktas mot den som har rådighet över hindret. Om inte annat visas ska det anses vara ägaren av byggnaden respektive den allmänna platsens huvudman. Enkelt avhjälpna hinder redovisas särskilt i kommande indikatorrapport.

Möjligheten att resa kollektivt för personer med funktionsnedsättning har ökat under en 20 årsperiod. Information och tillgänglighet har ökat. De allra flesta resebolag har väl organiserat hur en resa med till exempel rullstol kan genomföras.

Brukarorganisationer anger att de äldre spårvagnarna (M29) i Göteborg har brister vad gäller tillgänglighet. Vagnarna är från 1960-talet och är fortfarande i drift. Enligt gällande investeringsplan är det planerat att fasa ut vagnarna till 2026. Spårvägen AB rapporterar för år 2022 att resandeströmmen ökat från 93 miljoner resor under 2021 till 119 miljoner 2022.

Möjligheten att resa kollektivt för personer med funktionsnedsättning har ökat under en 20 årsperiod.

Även om de äldre vagnarna idag dirigeras för att utgöra minsta möjliga besvär är de ett stort hinder för många resenärer. Enskilda och sällskap med barnvagnar, rörelsesvårigheter och sittande i rullstol kan inte genomföra resor på lika villkor. Tillgängligheten i kollektivtrafiken är en av strategierna för att nå målet inom rättighetsområde 9. Det kan finnas en risk att en ökande resandeström efter pandemin kan påverka möjligheten att till 2026 fasa ut den äldsta modellen.

4.2.4.1 Exempel på rapporterade aktiviteter

Fastighetskontoret genomförde för femte året i rad konferensen ”Staden ska funka för alla” med fokus på stadsutveckling och universell utformning för att höja kunskapen och visa på goda exempel. Temat för årets konferens var ”Politiken för gestaltad livsmiljö där universell utformning är en strategi”.

Kulturförvaltningen har i nyligen genomförda projekt bidragit till ökad fysisk tillgänglighet i om- och tillbyggnaden av Sjöfartsmuseet Akvariet samt nybyggnationen av Kulturhuset Bergsjön.

Förvaltningen för inköp och upphandling rapporterar att de omarbetat och förtydligat riktlinjen för Inköp och upphandling. Nu står det att nämnder och styrelser ansvarar för att: ”relevanta tillgänglighetskrav ställs vid upphandlingar av produkter och tjänster som ska användas av fysiska personer”.

Förvaltningen för park och natur rapporterar att de tagit fram en ny riktlinje, ”Tillgänglighet för alla i parker och naturområden där universell utformning är en bärande del”. Den används vid planering av nya parker.

Socialförvaltningen Sydväst rapporterar att man inom projektet ”Mutual benefits” utvecklar arbetet med närmiljöerna runt boenden, för att ge brukare/boende en större trygghet och möjlighet att använda offentliga miljöer.

På trafikkontoret pågick under 2022 ett arbete med en strukturell plan som inkluderar universell utformning och konkreta arbetspaket avseende olika insatsområden inom förvaltningens ansvarsområde.

Göteborg Energi AB rapporterar att de har full tillgänglighet till nästan alla utrymmen på kontoret vid Rantorget. Ett särskilt fokus har varit kontrastmarkeringar för synskadade, så att dessa tydligt ser fönsterrutor och nivåskillnader på trappsteg.

Liseberg AB rapporterar att i samband med nybyggnation strävar man att ha med alla perspektiv av tillgänglighet och bygga rätt från början. När det gäller befintliga byggnader, gångstråk och åkattraktioner åtgärdas hinder efter hand. Personalens medvetenhet och kompetens spelar här en avgörande roll.

Förvaltningen för demokrati- och medborgarservice har i samarbete med förvaltningen för funktionsstöd och trafikkontoret under 2022 deltagit i utvecklingen av verktyget Life-Filming, vilket ger deltagarna möjlighet att visa hur de upplever staden.

Det sammantagna intrycket av exemplen från staden är att det pågår många viktiga aktiviteter.

5. Omvärldsbevakning

Omvärldsbevakningen ska öka kunskapen och vara till stöd för utveckling av området. Bevakningen ska handla om eller vara ändamålsenligt kopplade till funktionshinderombudsmannens uppdrag eller programmet för full delaktighet. Underlag kommer i första hand från brukarorganisationerna, myndigheter och vad andra rapporterar på området. Under 2021 beskrevs flera områden som bevakningsområden. I årets omvärldsbevakning har en fördjupning gjorts på området gällande den enskildes ekonomi. Fördjupningen sker utifrån funktionshinderombudsmannens uppdrag att ha ett medborgarperspektiv. Det andra bevakningsområdet handlar om aktuella frågor på en nationell nivå.

5.1 Den enskildes ekonomi

Det här avsnittet handlar om hur den ekonomiska situationen för personer med funktionsnedsättning ser ut i Göteborgs Stad. Med utgångspunkt för de iakttagelser som funktionshinderombudsmannen redogjorde för i årsrapporten 2021 lyfts här resultat från den undersökning stadsledningskontoret utfört 2022.

”Ett barn som föds med en svår funktionsnedsättning kan inte hållas ansvarigt för att det inte kan försörja sig självt”, (SOU 2020:46). Det råder en bred enighet om att det offentliga ska ta på sig det ansvaret. Det samma gäller vuxna som efter olyckor och sjukdomar förlorar sin möjlighet till försörjning.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, skriver i sin Ung idag-rapport att unga med en funktionsnedsättning, som innebär hinder för arbete, har särskilt stor risk att stanna i gruppen av ungdomar som varken arbetar eller studerar under lång tid. Då arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning inte fungerar riskerar den ekonomiska utsattheten att bli livslång.

Det är staten som beslutar i frågor som rör socialförsäkringen. Kommunen har det yttersta ansvaret för sina medborgare. Kommunens rådighet på området är att hålla sig informerad, att vid behov säkerställa kompensatoriska insatser och besluta om de avgifter staden tar ut för olika tjänster. Kommunen kan också besluta om försörjningsstöd och insatser som förbättrar möjligheten att etablera sig på arbetsmarknaden.

För att få en bättre bild av hur den ekonomiska situationen ser ut för den enskilde i Göteborgs Stad beställde stadsledningskontoret 2022 data från SCB gällande disponibel inkomst för de som helt eller delvis under 2020 erhöll ersättning från socialförsäkringar eller arbetsmarknadsstöd. Fyra valdes ut för att de har tydlig koppling till funktionsnedsättning. Resultatet, se tabell nedan, visade att mer än hälften levde under gränsen för relativ fattigdom. Den vedertagna gränsen för relativ fattigdom är 60 procent av medianen för hela befolkningen vad gäller disponibel inkomst. För 2020 motsvarade det 13 300kr. Det vill säga vad som kvar netto för den enskilde att leva på.

De socialförsäkringar som undersöktes var handikappersättning/merkostnadskydd, aktivitetsersättning och sjukersättning. Dessutom fick vi data för enskilda som erhöll anställningsstöd i form av lönebidrag, offentligt skyddade arbeten. Det fanns en viss överlappning mellan systemen som kan antyda att man uppbär två försäkringar samtidigt under året alternativt att man uppbär dem vid olika delar av året. Inget i underlaget från SCB visade skillnad mellan Göteborg Stad och data på nationell nivå.

Tabellen nedan visar i första kolumnen de bidrag som undersökts. I kolumn två och tre anges antalet mottagare av bidraget samt andel i Göteborg. Den sista kolumnen anger median för den disponibla inkomsten.

Möjlighet till ekonomisk självständighet saknas för mer än halva gruppen.

Göteborgs Stad	Antal	Andel av åldersgruppen	Disponibel inkomst per mån. (Median)
Handikappersättning inkl. merkostnadsersättning 18-64 år	2 161	0,6%	12 953 kr
Aktivitetsersättning 19-30 år	1 982	1,8%	10 027 kr
Sjukersättning 30-64 år	12 295	4,6%	12 857 kr
Lönebidrag OSA 18-64 år	3 603	1,0%	17 871 kr
Samtliga 18-64 år	376 804	-	22 100 kr
Gräns för Relativ fattigdom, hela riket: 13 300 kr			

Källa: Underlag från SCB, bearbetad av stadsledningskontoret. Samtliga belopp i 2020 års nivå.

Den enskildes disponibla inkomst visar inte i vilken grad man lever i ett hushåll som kan kompensera för den låga inkomsten. Men tabellen visar att möjlighet till ekonomisk självständigheten saknas för mer än halva gruppen. Det ekonomiska utanförskapet är för många livslångt.

För gruppen som helt eller delvis har en lönebidragsanställning ligger den disponibla inkomsten högre än för de övriga som har socialförsäkringen men är fortfarande bara 80 procent av medianen. Det är förvånande då intentionen från 1990-talet var att lönebidrag inte skulle utgöra någon löneskillnad med övriga arbetsmarknaden. Här saknas det underlag för om det finns naturliga arbetsmarknadsskäl för den här skillnaden eller om lönen sätts utifrån andra kriterier.

Med kunskap om att hälften av de som erhåller stöd via socialförsäkrings-systemet inte når upp till nivån för relativ fattigdom har funktionshinderombudsmannen i kontakt med förvaltningen för funktionsstöd försäkrats sig om att förvaltningen inom sitt rådighetsområde håller sig informerad om den enskildes ekonomi i tider av höga elpriser och inflation.

Funktionshinderombudsmannen noterar också efter avstämning att förvaltningen för demokrati och medborgarservice börjat se att antalet sökande med funktionsnedsättning ökat vad gäller ekonomisk rådgivning.

Under 2022 tog inflationen fart och energipriserna rusade. SCB rapporterade att inkomstklyftorna ökade 2022. Med en svag ekonomisk situation för den enskilde saknas resurser för att möta inflation, plötsliga elkostnadsökningar och långsiktig planering.

I tider av inflation och höga elpriser finns det en kompensatorisk mekanism vad gäller socialförsäkringen. Den räknas upp enligt fastlagd ordning men underlaget för det kan ligga både 12 och 18 månader bak i tiden. Den här uppräknningen sker inte automatiskt för arbetsmarknadsstöd och annan löneersättning. Bidrag från det offentliga där det anges vad beloppet ska räckta till riskerar att inte kompensera för plötsliga kostnadsökningar inom till exempel hushållsel.

Funktionshinderombudsmannen har i detta avsnitt lagt fokus på den enskildes ekonomi. Resultatet visade att en större andel av personer med funktionsnedsättning lever i relativ fattigdom än vad som tidigare varit känt.

5.2 Aktuella frågor på en nationell nivå

I det här avsnittet ges i urval en redogörelse av frågor inom funktionshinderområdet som regering, riksdag och myndigheter ansvarar för och fattar beslut om. Det är en kort summering utifrån de frågor som funktionshinderombudsmannen under året bevakat och som har haft koppling till uppdraget och programmet för full delaktighet. De nämns för de kan ha en påverkan på genomförandet av uppdraget och programmet för full delaktighet.

Regeringen har under 2022 tagit emot utredningen om tolktjänst, SOU 2022:11. Utredningen har remissbehandlats men ännu inte lett till förslag.

Regeringen har pausat Valmyndighetens arbete med att tillgängliggöra genomförandet av rösträtten för personer med synskada.

Jämställdhetsmyndigheten har slutredovisat sitt regeringsuppdrag om arbetet mot våldsutsatthet under covid-19. Rapporten konstaterar ett behov av att fortsätta utveckla arbetssätt för att nå grupper i särskild utsatthet, inte minst när det gäller våld mot personer med funktionsnedsättning och våld mot äldre personer.

Myndigheten för delaktighet redovisade 2022 regeringsuppdrag om aktuell kunskap från forskning och undersökningar om att funktionsnedsättning utgör en risk för våldsutsatthet. I uppdraget ingick att inventera relevanta aktörers kunskap på området och föreslå åtgärder.

Inspektionen för vård och omsorg har under året lämnat en delredovisning till regeringen av uppdraget om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck åren 2022–2023.

Regeringen har i december 2022 avbrutit utredningen om en mer ändamålsenlig beräkning av sjukersättning och aktivitetsersättning. Utredningen skulle analysera om skillnaden mellan kostnadsutveckling och löneutveckling som påverkat bidragen skulle kunna åtgärdas genom någon form av förändrad beräkningsgrund.

Regeringen har tillsatt en utredning om hur kunskapsläget om funktionsnedsättning kan öka i skolväsendet.

Regeringen har tillsatt en utredning om att analysera den ekonomiska tryggheten för individer till följd av beslutade lagändringar. Utredningen ska bland annat analysera om förändringar i sjukförsäkringens regelverk har påverkat individernas möjligheter till medicinsk och arbetslivsinriktad rehabilitering.

Regeringen har föreslagit att ansvaret för ledarhundsverksamheten ska flyttas från Synskadades förening till Myndigheten för delaktighet.

Staten har tecknat en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner om genomförandet av God och Nära vård. Regeringen har i denna fråga gett Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp genomförandet.

Regeringen har lämnat över proposition om genomförande av Tillgänglighetsdirektivet till Riksdagen. Direktivet omfattar förbättrad tillgänglighet för vissa varor och tjänster. Beslut i ärendet är planerat till våren 2023.

Diskrimineringsombudsmannen har fått ett utökad uppdrag om möjligheten för enskilda att anmäla ärenden.

Institutet för mänskliga rättigheter har under 2022 genomfört sitt första hela verksamhetsår. Under 2022 fattade riksdagen beslut om ändring i lagen om Institutet för mänskliga rättigheter. Ändringen som började gälla i september 2022 innebär att statliga förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner ska på institutets begäran lämna uppgifter om vilka åtgärder som har vidtagits i den egna verksamheten för att säkerställa de mänskliga rättigheterna.

6. Underlag som legat till grund för rapporten

- » Funktionsrätt Sverige – Respekt för rättigheter 2022
- » Försäkringskassan (2023). Större privatekonomisk osäkerhet vid hög inflation. Stockholm
- » Gerdes.H. (2022). Föräldrar på (o)lika villkor. Utgiven av Funktionsrätt Sverige & RFSU
- » Inspektionen för vård och omsorg (2022). Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck åren 2022–2023. Delrapportering av regeringsuppdrag. Stockholm
- » Jämställdhetsmyndigheten (2022). Arbete mot våldsutsatthet under Covid 19 Rapport 2022:II. Redovisning av regeringsuppdrag. Stockholm
- » Landsrådet för Sveriges barn- och ungdomsorganisationer (2020). Ungdomsrörelsen i siffror 2020.
- » Myndigheten för delaktighet (2021). Barn och unga mitt i en pandemi Konsekvenser av coronapandemin för barn och unga med funktionsnedsättning. Stockholm
- » Myndigheten för delaktighet (2023) Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning. Samhällets kunskap, åtgärder och insatser. Stockholm
- » Myndigheten för delaktighet (2023). Statistik om förekomst av våld mot personer med funktionsnedsättning. Stockholm
- » Myndigheten för delaktighet (2023). Våld mot personer med funktionsnedsättning. Stockholm
- » Regeringen (2022). Mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet. Direktiv 2022:73. Stockholm
- » Riksförbundet FUB (2023). Fångad i fattigdom? Stockholm
- » SCB (2022) Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2021. Stockholm
- » SCB (2023). Stark inkomstutveckling under 2021, men ökande skillnader. Pressmeddelande 230125. Stockholm
- » Skolinspektionen (2016). Omfattande ogiltigt frånvaro i Sveriges grundskolor. Stockholm
- » Skolverket (2022). Arbete, studier och daglig verksamhet efter gymnasiesärskolan. Stockholm
- » Skolverket (2022). Covid-19-pandemins konsekvenser för skolväsendet. Stockholm
- » Socialdepartementet (2021) Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031
- » Starke, Larsson & Punzi (2022). Våldsutsatthet bland personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Slutrapport. Göteborgs Universitet
- » Svedin C-G, Landberg Å & Jonsson L. (2022) Mer utsatta än andra, om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättningar. Allmänna Barnhuset
- » Umeå kommun (2021). Våldskartläggning 2021. En övergripande lägesbild över våldet i Umeå. Ett underlag för det fortsatta arbetet framåt mot ett Umeå fritt från våld. Umeå
- » Umeå kommun (2022). Hedersrelaterat våld och förtryck i Umeå kommun. Aktuell lägesbild och beskrivning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, februari 2022. Umeå

Kontakt

Telefon:

031-365 00 00 (Göteborgs Stads kontaktcenter)

E-post:

goteborg@goteborg.se

